

Спеціалізованій вченій раді К 23.073.03
у Центральноукраїнському національному
технічному університеті

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу Роїк Оксани Романівни
«Інноваційна трансформація соціальної політики України»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

Актуальність теми дисертаційного дослідження і її зв'язок з державними і галузевими науковими програмами, планами, темами.

Поглиблення глобалізаційних процесів підсилюють потребу інтелектуально-інноваційного лідерства держав, що відповідно активізує пошук моделі продуктивної економіки та механізмів її впровадження кожною державою. Проблеми, які мають місце на сучасному етапі суспільного розвитку зазвичай віддзеркалюються у соціальній площині. Пріоритети розвитку основних напрямів соціальної політики періодично зазнають змін, але при цьому незмінним має залишатися те, що форми її реалізації покликані позитивно впливати на створення, підтримку і зміну умов ефективної взаємодії держави, населення і громадянського суспільства в цілому, на всю соціальну сферу та рівень життя населення.

Побудова суспільства знань, на яку орієнтується світова спільнота, в економічній площині означає впровадження методологічних засад економіки знань, що полягають у пріоритетності розвитку економіки на засадах людської творчості та інноваційності. Очевидною є взаємообумовленість процесів розбудови економічного та людського розвитку, що стикаються саме у площині соціальної політики. Це наглядно демонструє своєчасність структурної модернізації соціальної політики України на основі визначення векторів спрямованості та вагомості потреб суспільства, держави та населення як передумови збалансування їх економічних та соціальних інтересів майбутньої

продуктивної моделі партнерського розвитку. Саме з цих позицій тему дисертаційного дослідження Роїк О.Р. слід визнати актуальною.

В основу дисертаційної роботи покладені результати досліджень, які проведені автором відповідно планів науково-дослідної роботи Львівського національного університету імені Івана Франка за темами: «Державне програмування сталого розвитку національної економіки: теоретичні і прикладні аспекти» (державний реєстраційний номер 0108U008917), «Наукові засади формування стратегій сталого розвитку в Україні» (державний реєстраційний номер 0116U001678), частинами яких є методичні і практичні розробки дисертанта.

Загальний напрям дисертаційної роботи відповідає спрямуванню ООН щодо впровадження концепції сталого розвитку суспільних систем та людського розвитку, що конкретизовано в контексті проведення реформ в Україні через суспільні зміни, закріплені у Стратегії сталого розвитку "Україна - 2020" (від 12.01.2015 № 5/2015), рекомендаціях парламентських слухань на тему «Стратегії інноваційного розвитку на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» (від 21.10.2010 № 2632-VI), «Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки» (від 25.06.2013 № 344/2013), «Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» (від 6 серпня 2014 р. № 385). Тому враховуючи прикладний характер та змістовне наповнення роботи, є всі підстави вважати її виконаною у руслі пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку України, визначених Кабінетом Міністрів на період до 2020 року.

**Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій,
їх достовірність та повнота викладених у опублікованих працях.**

Наукові положення дисертаційної роботи викладені логічно, мають належне обґрунтування й аргументацію. Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій базуються на використанні законодавчих та нормативно-правових актів України, даних Державної служби статистики та Євросоюзу, аналітичних звітів та інформаційних матеріалів міністерств і відомств, організацій громадянського суспільства.

Дослідження проведене на основі системного підходу до аналізу соціальних та економічних явищ і процесів, з використанням базових категорій сучасної теорії соціальних систем та державного регулювання національної економіки. Результати досліджень також свідчать про критичне переосмислення наукових праць провідних вітчизняних і зарубіжних учених. свідчать про критичне переосмислення наукових праць провідних вітчизняних і зарубіжних учених. Конкретні наукові результати одержані з використанням історичного, системного та логічного підходів та комплексу методів економічних досліджень - економіко-статистичного, системно-структурного, просторового аналізу, логічного узагальнення, синтезу, порівняння, індукції та дедукції, стратегічного та програмно-цільового аналізу. Їх кваліфіковане використання дозволило дисертанту вирішити поставлені завдання і сформулювати обґрунтовані висновки.

Структура роботи є логічною, а її зміст відповідає темі та підтверджує завершеність дослідження. Ознайомлення зі змістовним наповненням дисертації, автореферату та публікацій автора дозволяє зробити висновок про те, що наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі, характеризуються належним рівнем обґрунтованості та достовірності.

Достовірність та обґрунтованість основних наукових положень дисертаційної роботи Роїк О.Р. підтверджується також їх апробацією на науково-практичних конференціях різного рівня. Основні наукові та прикладні результати дисертації опубліковані в 21 наукових працях загальним обсягом 5,62 др. арк., з них: 12 статей – у фахових виданнях (в тому числі 2 статті – у науковому виданні, що включене до міжнародних наукометричних баз даних, 2 – в інших виданнях), 9 публікацій – у збірниках матеріалів наукових конференцій. Публікації з достатньою повнотою відображають зміст дисертаційної роботи. Кількість, обсяг і змістовність друкованих праць надають авторіві право публічного захисту дисертації.

Отже, можна підсумувати, що використана дисертантом аргументація у теоретичному, методичному та прикладному аспектах дослідження забезпечує наукову обґрунтованість розроблених положень, висновків і рекомендацій.

Оцінювання змісту та наукової новизни дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Роїк О.Р. є завершеним науковим дослідженням, що містить наукові положення та науково-обґрунтовані результати щодо реформування соціальної політики України на засадах розширення потужності її впливу для реалізації суспільно обумовленої моделі економіки інноваційного типу.

Основним науковим результатом дисертації слід вважати вирішення науково-практичного завдання, що полягає у подальшому розвитку теоретико-методичних засад та розробці науково-практичних рекомендацій щодо трансформації соціальної політики в контексті інноваційного розвитку. Дисертантка комплексно підійшла до цього системного завдання і представила напрацювання щодо впровадження модернізованого механізму трансформації соціальної політики та його дії на макро- та мезорівнях у поєднанні із методичною базою оцінювання можливих результатів трансформаційних змін на соціально-економічний добробут та інноваційний розвиток в контексті формування безпечувальної системи.

Структура дисертаційної роботи логічна, традиційна: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг роботи становить 273 сторінки. Обсяг основного змісту роботи викладено на 197 сторінках, які включають 15 таблиць, 33 рисунки. Список використаних джерел налічує 298 найменувань на 30 сторінках, 8 додатків розміщено на 46 сторінках. Робота виконана в науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності.

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та авторефератом автора, його опублікованими науковими працями дає можливість погодитися з наступними положеннями, які винесені автором на захист на предмет наукової новизни і відображають його особистий внесок:

1. Удосконалено методичні положення щодо оцінювання впливовості інструментів реформування соціальної політики на інноваційній основі, які, на відміну від існуючих, полягають у застосуванні полікомпонентного підходу, на основі якого розраховується інтегральний індекс соціально-економічної безпеки, що ґрунтується на встановленому взаємозв'язку між угрупованнями показників її функціональних складових (відтворення населення, ринку праці, соціальної сфери, фінансового забезпечення соціальної сфери) та в залежності від їх розподілу за характером впливу на рівень соціально-економічної безпеки (стимулятори та дестимулятори), що дозволить об'єктивізувати міжкраїнні порівняння за рівнем соціально-економічної безпеки на основі співставності отриманих результатів факторного аналізу (с.106-113). *Результат підтверджено публікаціями № 4, 7 (див. автореферат).*

2. Удосконалено методичні положення щодо оцінювання характеру трансформації соціальної політики країни на макро- й мезорівнях, в основі якого запропоновано розрахунок індексів інноваційного розвитку, соціально-економічного добробуту та як кінцевий результат – їх співвідношення, що дозволяє визначати відхилення від точки соціально-економічної рівноваги в бік домінування інноваційного або соціально-економічного розвитку, що дозволить на об'єктивній аналітичній основі узгодити стратегічні напрями, пріоритети трансформації соціальної та інноваційної політики, здатні прискорити соціально-економічне зростання та суспільно очікувані інноваційні перетворення на національному та регіональному рівнях з урахуванням європейського вектору розвитку (с. 121-139). *Результат підтверджено публікаціями № 9, 20 (див. автореферат).*

3. Дістали подальшого розвитку теоретико-методологічні основи взаємозалежності змін соціальної та економічної політик держав внаслідок трансформаційних процесів інноваційно-орієнтованого типу, що, на відміну від існуючих, базується на систематизації світового досвіду інформаційного забезпечення функціонування соціальної сфери, соціально-економічного та інноваційного розвитку України та країн ЄС та моніторингу результатів причинно-наслідкового аналізу у площині методик оцінки якості життя

населення, відтворення людського потенціалу, інтеграції інноваційної складової у людиноцентричний розвиток економіки, що дозволяє використовувати синергетичний ефект зв'язків між інноваційними і соціальними зрушеннями у обґрунтуванні регуляторних механізмів розвитку національної економіки (с.57-70). *Результат підтверджено публікаціями № 5, 7, 10 (див. автореферат).*

4. Дістали подальшого розвитку пріоритетні напрями трансформації соціальної політики України, що, порівняно з відомими, передбачають перехід від вузької (економічно сфокусованої) до широкої (людиноцентричної й інноваційно-орієнтованої) соціальної політики, та базуються на таких ключових факторах як освітньо-кваліфікаційний й інтелектуальний потенціал суспільства, політика доходів і політика зайнятості, міра соціальної диференціації, міграційні процеси. Це дозволить гармонізувати суспільні та соціально-економічні інтереси інноваційного розвитку інструментами державного регулювання (с. 137-153). *Результат підтверджено публікаціями № 14, 16, 18, 21 (див. автореферат).*

5. Дістали подальшого розвитку концептуальні засади організаційно-економічного механізму трансформації соціальної політики України, які базуються на елементах інституційного середовища як формалізованого закріплення правил та норм поведінки і взаємодії між різними інституційними утвореннями за напрямками забезпечення високого рівня соціально-економічного добробуту й інноваційного розвитку, та, на відміну від існуючих, структурно-логічній моделі взаємозв'язку складових соціальної політики й показників інноваційного розвитку України, яка орієнтована на поглиблення інтелектуалізації як гуманістичного імперативу сучасної моделі економічного розвитку (с.154-170). *Результат підтверджено публікаціями № 2, 11, 13 (див. автореферат).*

6. Дістало подальшого розвитку організаційно-методичне забезпечення формування комплексних програм реалізації соціальної політики держави на регіональному рівні у вигляді сукупності системного, структурного, функціонально-цільового, забезпечувального, контролюючого блоків, відмінністю якого є застосування при цьому диференційованого підходу до

7

урахування впливу трансформаційних процесів при виборі програми в залежності від доцільного вектору розвитку, здатного задовольнити найбільш значиму ситуації потребу – відтворення соціально-економічної системи, забезпечення конкурентоспроможності регіону, гарантування соціально-економічної безпеки. Це сприятиме планомірній проекції трансформації соціальної політики держави у процес стратегічного планування регіонального розвитку за модернізаційним сценарієм з урахуванням виявлених пропорцій між інноваційним розвитком та соціально-економічним добробутом на основі системної узгодженості цільових орієнтирів, завдань, заходів та очікуваних результатів (с. 171-192). *Результат підтверджено публікаціями № 6, 15 (див. автореферат).*

Все вище зазначене дозволяє зробити висновок, що поставлені автором мета та завдання в дисертаційній роботі виконані. Висновки та рекомендації, сформульовані у роботі, відповідають її змісту і підтверджують глибину та наукову оригінальність проведеного дослідження. За обсягом, змістом, структурою, повнотою викладу результатів дослідження, оформленням вона відповідає встановленим вимогам. Отримані наукові положення свідчать про отримання автором нових знань, що розвивають теоретико-методологічні засади та слугують методичним підґрунтям для обґрунтування взаємоузгодженості соціальної та економічної політики інноваційного типу та інструментів державного регулювання.

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації

Автореферат відповідає вимогам нормативних документів МОН України до кандидатських дисертацій, зокрема п.13 «Порядку присудження наукових ступенів». Зміст автореферату повною мірою стисло висвітлює основні положення дисертації. Висновки та рекомендації, наведені в дисертації і авторефераті, наукових працях Роїк О.Р., об'єктивно відрізняючись деталізацією та стилістикою викладу, у значеннєвому відношенні ідентичні.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертаційної роботи.

Основні положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, відрізняються новизною і створюють підґрунтя для подальших досліджень

питань інноваційної трансформації соціальної політики України на засадах пошуку балансу між соціальною справедливістю та економічною ефективністю інноваційно-інтелектуальної діяльності.

Теоретичне значення роботи полягає у розробці теоретико-методичних засад і науково-практичних рекомендацій щодо трансформації соціальної політики України.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що авторські розробки можуть використовуватись як методична основа для підготовки державних програм, необхідні для забезпечення соціально-економічного зростання та інноваційних перетворень в Україні з урахуванням європейського вектору розвитку національної економіки. Окремі положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертаційній роботі використані Департаментом соціального захисту населення Львівської обласної державної адміністрації (довідка №17/13-04 від 29.08.2016 р.), науково-технологічною радою Регіональної агломерації «Дрогобиччина» у Львівській області (довідка №17/02-27 від 16.05.16 р.), в навчальному процесі Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка №26 від 23.01.2016 р.) та Інституту екології, природоохоронної діяльності та туризму ім. В. Чорновола Національного університету «Львівська політехніка» (довідка №18 від 10.10.2016 р.), що підтверджено відповідними довідками.

Матеріали роботи у подальшому можуть бути використані Міністерством соціальної політики, Міністерством економічного розвитку і торгівлі та органами виконавчої влади на регіональному рівні, а також як навчальний матеріал при викладанні курсів та підготовці навчально-методичної літератури з державного регулювання соціально-економічного розвитку.

Слід відзначити комплексність та завершеність роботи, оскільки автором доведено власні теоретичні та методичні розробки до рівня їх практичної реалізації у процесі реформування соціальної та інноваційної політики держави в умовах посилення глобалізаційних викликів та з урахуванням європейського вектору розвитку.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Відзначаючи в цілому достатній рівень наукових здобутків дисертанта, обґрунтованість одержаних результатів, слід відзначити певні дискусійні положення та зауваження щодо виконаного дослідження:

1. Автор у прагненні обґрунтування термінологічного апарату, зокрема поняття «інноваційна трансформація соціальної політики» (с. 23–25), підходить до цього через розгляд взаємозв'язку між поняттями «соціальна політика», «інноваційна економіка», «людський потенціал» та «соціальні інновації», не розглянувши сутності базового поняття – «трансформація» у системі споріднених понять «модернізація», «реформування», «структурні перетворення», «реструктуризація», що дозволило б уникнути штучного перенавантаження у формулюванні вказаної дефініції.

2. Не можна погодитися із приведеним розумінням автора людського потенціалу як узагальненої характеристики ресурсів (с.17), оскільки при цьому залишився без уваги превалюючий підхід, що розкриває структуру «потенціалу» як поєднання ресурсної та резервної складових, в чому і полягає принципова різниця між «ресурсом» і «потенціалом».

3. У пп. 1.2 роботи автор вказує на те, що адаптація українського законодавства щодо здійснення соціальної та інноваційної політики відповідно до європейських стандартів є можливістю удосконалення механізмів та важелів здійснення інноваційної трансформації соціальної політики, які забезпечать населенню можливість самостійного впливу на рівень власного добробуту та якість життя (с. 50-56), однак не обґрунтовує механізм реалізації таких можливостей.

4. При розробці методичних положень оцінювання впливовості інструментів реформування соціальної політики на інноваційній основі на макрорівні на основі розрахунку інтегральних індексів соціально-економічного добробуту та інноваційного розвитку країн, автор основну увагу надає їх співвідношенню (с. 124-126), що далі у роботі застосовано для міжкраїнного порівняння, але впровадження цих методичних напрацювань у практику державного управління матиме обмеження - по причині неспівставності

достатньо широкої інформаційної бази розрахунків та слабкої інформативності отриманого значення, діагностики причин.

5. Визначаючи структуру суб'єктів, задіяних в організаційно-економічному механізмі інноваційної трансформації соціальної політики (с.154-170) автором недостатньо уваги надано визначенню місця і ролі в цьому механізмі Міністерству соціальної політики, як суб'єкта, що забезпечує функціонування підсистем механізму та здійснює безпосередній вплив, оскільки має відповідні владні повноваження. Доцільно було б навести схему інформаційної взаємодії Міністерства соціальної політики з іншими суб'єктами управління задля забезпечення злагодженого виконання завдань ефективного реформування соціальної політики в умовах інноваційних зрушень національної економіки.

6. Позитивно оцінюючи здійснену автором ідентифікацію протиріч, що супроводжують інноваційний процес (с. 158-162), в результаті чого автор приходить до обґрунтованих висновків щодо напрямів державного регулювання при проведенні наукових досліджень та розробок в якості рушійної сили комерційної діяльності, але без належної уваги залишилось вирішення проблеми фінансування наукових розробок для суспільних благ, вплив кризи на інвестиції в такі наукові дослідження.

7. Не завжди автор при аргументації своїх позицій використовує останні статистичні дані, зокрема це стосується рейтингу індексу людського розвитку – показники обмежуються 2014 роком (с.75), освітніх міграцій - 2012 роком (с. 84). Також, зважаючи на важливість авторських пропозицій щодо заходів з реформування інноваційної політики в соціальній сфері, оформлених у формі ємної таблиці та винесеної у додаток К, доцільно було б залишити по тексту роботи.

Проте необхідно зазначити, що висловлені зауваження та вказані дискусійні положення не знижують загальної теоретичної та практичної значимості, обґрунтованості і достовірності основних положень дисертації та не впливають на рівень наукової новизни, відповідно не змінюють суті і головних висновків дослідження Роїк О.Р.

Загальна оцінка роботи та її відповідність встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Роїк Оксани Романівни на тему «Інноваційна трансформація соціальної політики України» є завершеним актуальним науковим дослідженням, виконаним самостійно автором дисертації. Автором здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано розв'язання важливого наукового завдання, спрямованого на поглиблення теоретичних, методичних та прикладних положень соціальної політики в умовах здійснення реформ.

Науковий рівень виконаного дослідження та зміст роботи свідчать про добру обізнаність автора щодо предмета дослідження, володіння методичним інструментарієм, вміння надати критичну оцінку значному масиву наукової інформації.

Тема дисертації та її зміст загалом відповідає спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, за якою дисертацію представлено до захисту. Оформлення результатів дослідження відповідає Держстандарту, а викладених положень та висновків дослідження – нормам наукового стилю.

Отже, на підставі всього вищезазначеного вважаю, дисертаційна робота Роїк Оксани Романівни на тему «Інноваційна трансформація соціальної політики України» за якістю дослідження, рівнем наукової новизни одержаних результатів і їхньою практичною цінністю відповідає нормативним вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями згідно Постанови від 19 серпня 2015 р. № 656), а автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент -

професор кафедри економіки
Національного авіаційного університету
Міністерства освіти і науки України,
доктор економічних наук, професор

Н.В. Ушенко

Ушенко Н.В.
свідчую
Вчений секретар
національного авіаційного університету
Т.Єнчева